

VLIV OTCŮ NA TVORBU A KARIÉRU SOUČASNÝCH INTERPRETŮ WORLD MUSIC

Milan Tesář

První hudební dojmy většina z nás čerpá od své matky. Matka je většinou ta, která nám zpívá ukolébavky a která nás učí první jednoduché písni. Postava otce dostává ve výchovném procesu své konkrétní obrysy většinou později a často je přítomná pouze mlhavě. V tomto příspěvku si představíme několika modelových situací, jak může otcovská figura působit na hudební vývoj hudebníků a hudebnic, a to především v oblasti world music, folkloru, folku a příbuzných hudebních žánrů.

Zatímco ve vybraných příkladech se budeme snažit ukázat některé specifické situace, pokud jde o předání hudebního talentu a znalostí z otce na potomka, na úvod můžeme konstatovat, že rodin, v nichž se talent dědí z generace na generace, je pochopitelně bezpočet (geny tak prostě fungují). Uvedme namátkou několik příkladů napříč žánry: John Lennon a jeho dva synové Sean a Julian. Písničkář Jan Burian (sám syn dramatika E. F. Buriana) a jeho hudebně aktivní synové Jan a Jiří. Cimbalista Dalibor Štrunc (a jeho žena Kateřina) a jejich syn Matěj Metoděj Štrunc, působící v několika hudebních projektech. Skladatel Petr Eben a jeho tři nadaní synové David, Marek a Kryštof. Bratři Jan a František Nedvědové a jejich potomci Jan, respektive Vojta a František mladší. Swingový zpěvák Lad'a Kerndl a jeho dcera Tereza. Bob Marley a jeho zpívající synové. Indický hudebník Ravi Shankar a jeho dvě úspěšné dcery, Anoushka Shankar a Norah Jones. Jeden z nejslavnějších afrických kytaristů Ali Farka Touré a jeho syn Vieux Farka Touré. Klarinetista Pavel Smetáček a jeho syn, rockový bubeník Štěpán Smetáček. Vlasta Redl a jeho dcera Lucie Redlová.

Mohli bychom pokračovat dalšími a dalšími příklady, mezi nimiž bychom našli situace, kdy otec potomkovi s hudební průpravou cíleně pomáhal, i případy, kdy otec nebyl pevnou součástí rodiny, v níž dítě vyrůstalo, a to si k němu jako vzoru našlo cestu až

později. A někdy jde o kombinaci různých přístupů a situací. Přitom k určitému vývoji ve vztahu otec–potomek může docházet na obou stranách. Když například Jan Burian poprvé natočil album společně s Janem Burianem mladším, uváděl svého potomka jako Jana Amose a oficiálně neprozrazoval, že jde o jeho syna. Na pozdějších projektech se ke spolupráci s oběma svými syny už hlásí a například album *Dobrý sen!* (2024) vyšlo jako přiznaný společný projekt otce a syna Jana a Jiřího Burianových. Lucie Redlová na začátku své hudební dráhy (jako členka skupiny Docuku) odmítala v rozhovorech mluvit o svém otci. Když o téměř dvě desítky let později vydávala album *Lidová Redlová* (2022), k inspiraci otcovou tvorbou a jeho vztahem k folkloru se veřejně hlásila. A již předtím, během epidemie covidu, pořádala on-line koncert, na kterém zpívala otcovy písně.

Někdy otec a potomek vystupují společně. Kytarista Štěpán Rak mívá společné koncerty se svým synem, písničkářem a kytaristou Janem Matějem Rákem. Dvougenerační duo vytvořili písničkář František Vlček a jeho syn Martin. Slovenský zpěvák Peter Lipa využívá producentských zkušeností svého syna Petra Lipy mladšího.

Znamé jsou samozřejmě i případy, kdy po otcově smrti potomek nejen pokračuje v jeho díle, ale otcovo dílo přímo dokončí. O vydání alba *Posledné veci* od Mira Žbirky se postaral zpěvákův syn David. Zpěvačka Lucie Dlabolová nejen hraje písně svého otce Jiřího Bulise, ale také realizovala projekt vydání první vinylové desky s jeho písněmi. Kubo Ursiny hraje skladby svého zesnulého otce Deža Ursinyho a zároveň pečuje o odkaz otcových nahrávek a připravuje jejich reedice.

Před smrtí i po smrti formoval otec kariéru ukrajinské zpěvačky Nastasie Yerofeyevové. Dcera novináře, hudebníka a autora protestsongů Kostě Yerofeyeva se narodila v Kyjevě v době rozpadu Sovětského svazu a vyrůstala na politicky laděných písních, které její otec psal a zpíval. Později se přestěhovala do Kanady, kde – už jako Nastasia Y – propadla lásce k soulové hudbě a produkci vydavatelství Motown, což formovalo její další hudební kariéru. Když v roce 2008 její otec zemřel, převzala jeho odkaz a začala kombinovat ukrajinské lidové písně s jazzem. Otcovská figura zde

tedy byla přítomna dvakrát: jednak jako vzor v době dospívání budoucí zpěvačky, jednak v podobě posmrtné vzpomínky jako katalyzátor jejího dalšího hudebního vývoje.¹

Po obou rodičích zdědila hudební talent brazilská zpěvačka Bebel Gilberto (* 1966). Zpívali oba její rodiče – otec João Gilberto a matka Miúcha – a její strýc je skladatel a zpěvák Chico Buarque. Bebel Gilberto jako malá žila po rozvodu rodičů střídavě s matkou v Rio de Janeiru a s otcem v New Yorku. V obou městech se setkávala s hudebními špičkami nejen brazilské hudební scény. Své aktuální čistě akustické album *João* zpěvačka natočila ve spolupráci s producentem Thomasem Bartletem, členem irsko-americké skupiny The Gloaming, a pojala je jako „milostný dopis“ svému již zesnulému otci, jehož písně na albu zpívá.²

Podívejme se nyní podrobněji na tři další zajímavé příklady toho, jak otcovská figura – přímo či zpozvdálí – formuje hudební dráhu syna nebo dcery. Setkáme se s modelem otce-básníka, otce-etnologa a otce-vynálezce.

Meral Polat (* 1982) je zpěvačka a herečka narozená a žijící v Nizozemsku. V Amsterdamu studovala divadelní, filmovou a hudební produkci a v současné době působí v mezinárodní skupině Meral Polat Trio společně s hudebníky z USA a Portorika. Po obou rodičích zdědila Polat kurdskou krev, a zatímco maminka jí odhalovala taje pop music („Poslouchala Bee Gees a řeckou zpěvačku Nanu Mouskouri“), od tatínka budoucí zpěvačka znala kurdskou lidovou hudbu: „Můj otec hrál na tradiční strunný nástroj bağlamu, což byl myslím jeden z prvních zvuků, které jsem jako dítě slyšela. Tatínek mi tedy hrál na bağlamu a zpíval kurdské a turecké lidové písně.“ (Tesař 2023b)³ Zde je mimochodem zajímavé, že

1. Srov. zpěvaččiny osobní poznámky k albu *Kyiv Soul* (2024). Dostupné z: <<https://nastasia.bandcamp.com/album/kyiv-soul>>.
2. Zpěvaččiny internetové stránky album popisují slovy: „Bebel’s musical love letter to her father João Gilberto, featuring a deeply personal collection of songs he made famous.“ Dostupné z: <<https://www.bebelgilberto.com>>.
3. Rozhovor s Meral Polat pro Radio Proglas. Natáčení proběhlo na festivalu Respect v Praze 18. 6. 2023. Premiéra pořadu 27. 10. 2023. Audio dostupné z: <<https://www.hudebnirozhovory.cz/detail-poradu/2023-10-27-19-15-00/>>.

otec v Meralině dětství hrál po hudební stránce spíše „mateřskou“ roli, pokud jde o zpěv lidových písní.

Znovu a opravdu naplno však otec zpěvaččinu hudební dráhu ovlivnil relativně nedávno, poté, co v době epidemie covidu zemřel. Interpretka vzpomíná: „Poté, co otec zemřel, uklízeli jsme dům a v tatínkově zásuvce jsme našli sešit plný básní, o kterých jsem nevěděla. Tušila jsem, že občas něco píše, ale vůbec jsem neměla ponětí o tom, kolik toho po něm zůstalo. To pro mne tedy bylo velké překvapení. Okamžitě jsem ale věděla, že s tím musím něco udělat. Právě to, že jsem jeho verše zhudebňovala, mi pomohlo překonat smutek z toho, že jsem o otce přišla.“⁴ Ze zhudebněných otcových veršů sestavila Meral Polat album *Ez Kî Me* (2022), s nímž bodovala v mezinárodních žebříčkách.⁵

Na dílo svého otce navazuje i Anna Dantchev (* 1976), zpěvačka a skladatelka, která se narodila ve Finsku, ale právě po otci má bulharské kořeny. Sama se hlásí k bulharské i finské identitě a ve své tvorbě se inspiruje lidovou hudbou obou těchto národů, ale také jazzem a dalšími styly. Anna vzpomíná: „Pocházím z malé vesnice Haapavesi, která je ve Finsku známá jako jedno z hlavních venkovských center lidové hudby. Nemáme tam rodinné kořeny, mí rodiče se tam přistěhovali spíše náhodou. Nicméně můj otec, poté co se tam ocitl, byl fascinován místní hudební tradicí. Pro něj jako pro Bulhara to totiž bylo velmi exotické. A protože je etnomuzikolog, začal sbírat lidové houslové melodie. A – troufnu si říct – byl to právě můj otec, kdo v Haapavesi odstartoval určitý folklorní revival. V současné době tam jezdí spousta kapel, koná se tam významný festival... Může za to vlastně jen náhoda, že právě do této vesnice se otec přistěhoval. A díky tomu se finská lidová hudba stala také důležitou součástí mého života. Ale neznamená to, že bych šla pouze v otcových stopách. Mám svou vlastní cestu, studovala jsem muzikologii, zpívala jsem anglicky jazz a blues

4. Tamtéž.

5. V hitparádě World Music Charts Europe, kterou sestavuje 43 rozhlasových hudebních publicistů z 25 evropských zemí, skončilo album v lednu 2023 na 15. místě.

a všechny druhy afroamerické hudby. Věnovala jsem se také bulharské lidové hudbě, kterou nyní ve Finsku vyučuji. A zhruba před třemi nebo čtyřmi lety jsem založila kapelu, ve které jsem všechny tyto své hudební zájmy chtěla propojit.“ (Tesař 2023a)⁶

A do třetice příklad hudebníka, který pokračuje ve šlépějích svého otce, ale zároveň jeho odkaz posouvá a rozvíjí. Libanonský trumpetista Ibrahim Maalouf (* 1980) už jako devítiletý objížděl koncertní pódia po celé Evropě (rodina z Libanonu utekla před válkou do Francie) právě se svým otcem, který také hrál na trubku. Na své dětství Ibrahim vzpomíná takto: „Určitě to byla má nejdůležitější zkušenost. Intenzivní spolupráce s otcem trvala několik let a ty roky mě poznamenaly na zbytek života. Stát tak mladý tak často na pódiu, to vás nutně formuje. Pomohlo mi to vypořádat se s trémou, a kromě toho mě otec naučil, že mám důvěřovat sám sobě a tomu, co dělám. Sebedůvěra není vlastnost, o které by se nějak zvlášť mluvilo. Ale je důležitá v jakémkoli prostředí, pomáhá vám správně se rozhodnout nejen při výběru povolání. Co se mě konkrétně týká, právě zkušenost s koncertováním v dětství a tehdy nabytá sebedůvěra mě vedly k tomu, že jsem se v sedmnácti letech rozhodl stát se muzikantem.“ Ibrahimův otec vyvinul speciální trubku, s níž mohl hrát čtvrttóny, běžné v hudbě blízkého východu. Ibrahim na tento model také hrál a nedávno na jeho základě nechal vyrobit vlastní značku nástroje T.O.M.A. Vysvětluje: „Je to úplně stejná trubka. Model, na který dnes hraji, se [od otce] liší jen v drobných detailech. Můj otec hrál na starou trubku, kterou jsem já lehce zmodernizoval, přizpůsobil jsem ji svému stylu. Je tedy trochu vylepšená v souladu se současnými technickými možnostmi, ale pořád se jedná o původní vynález mého otce.“ (Tesař 2023c)⁷

6. Rozhovor s Annou Dantchev pro Radio Proglas. Natáčení proběhl na hudebním veletrhu WOMEX v portugalském Lisabonu v říjnu 2022. Premiéra pořadu: 10. 1. 2023. Audio dostupné z: <<https://www.hudebnirozhovory.cz/detail-poradu/2023-01-10-19-15-00/>>.

7. Rozhovor s Ibrahimem Maaloufem pro Radio Proglas Premiéra pořadu: 28. 11. 2023. Audio dostupné z: <<https://www.hudebnirozhovory.cz/detail-poradu/2023-11-28-19-15-00/>>.

Kurdská zpěvačka Meral Polat tedy postavila svůj současný repertoár na zhudebněných verších svého zesnulého otce. Nebýt bulharského otce-muzikologa a jeho badatelské a organizačské práce na poli finského folkloru, nerozvíjela by dnes Anna Dantchev svou finskou i bulharskou hudební identitu současně. A Ibrahim Maalouf na čtvrttónovou trubku nejen hraje, ale také hru na tento nástroj vyučuje, propaguje a rozvíjí vynález svého otce. Ve všech těchto případech byla otcovská figura výrazně přítomna nejen při výchově dítěte – budoucího hudebníka, ale i v jeho/její dospělosti. Přitom každý z uvedených hudebníků rozvíjí otcovskou inspiraci jiným způsobem.

Internetové zdroje:

- „João available now!“ Belbel Gilberto [online] [cit. 15. 7. 2024]. Dostupné z: <<https://www.bebelgilberto.com>>.
- „New album Kyiv Soul now out.“ *Bandcamp* [online] [cit. 15. 7. 2024]. Dostupné z: <<https://nastasia.bandcamp.com/album/kyiv-soul>>.
- TESAŘ, Milan 2023a: „Dantchev: Domain – hudba mezi Finskem a Bulharskem.“ *Hudební rozhovory* [online] 10. 1. [cit. 16. 7. 2024]. Dostupné z: <<https://www.hudebnirozhovory.cz/detail-poradu/2023-01-10-19-15-00/>>.
- TESAŘ, Milan 2023b: „Rozhovor s kurdskou zpěvačkou Meral Polat.“ *Hudební rozhovory* [online] 27. 10. [cit. 16. 7. 2024]. Dostupné z: <<https://www.hudebnirozhovory.cz/detail-poradu/2023-10-27-19-15-00/>>.
- TESAŘ, Milan 2023c: „Rozhovor s trumpetistou Ibrahimem Maaloufem.“ *Hudební rozhovory* [online] 28. 11. [cit. 16. 7. 2024]. Dostupné z: <<https://www.hudebnirozhovory.cz/detail-poradu/2023-11-28-19-15-00/>>.

Summary

The Influence of Fathers on the Work and Careers of Contemporary World Music Stars

The text explores the influence of fathers on the musical development of musicians, particularly in world music, folk, and related genres. While mothers are often the first to introduce music to children through lullabies, fathers can play a significant, though sometimes delayed, role in shaping their children's musical journeys. The text presents several examples of musical legacies passed from father to child. It also highlights cases where children take up their father's musical work, continue their legacy, or develop their own careers with some inspiration from their father. Examples include Czech artists like Jan Burian, whose collaboration with his sons has evolved over time, and Lucie Redlová, who initially distanced herself from her father's work but later embraced his influence. The text also mentions international figures like Brazilian singer Bebel Gilberto, who honored her father João Gilberto with a tribute album. The text then delves into specific cases: Meral Polat, who found inspiration in her father's Kurdish poetry after his death; Anna Dantchev, whose Bulgarian father, an ethnomusicologist, influenced her exploration of both Bulgarian and Finnish folk music; and Ibrahim Maalouf, a Lebanese trumpeter, who continues to play and teach using a quarter-tone trumpet invented by his father. Each of these artists uniquely carries forward their father's influence in their own music.

Key words: music transmission from father to children, family's musical legacy, world music, Ibrahim Maalouf, Meral Polat, Anna Dantchev